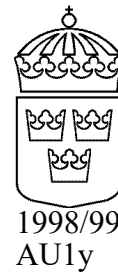

Arbetsmarknadsutskottets yttrande

1998/99:AU1y

Berättelse om verksamheten i Europeiska unionen under 1998

Till utrikesutskottet

Utrikesutskottet har den 13 april 1999 berett nio av riksdagens utskott, däribland arbetsmarknadsutskottet, tillfälle att yttra sig över regeringens skrivelse 1998/99:60 Årsboken om EU – Berättelse om verksamheten i Europeiska unionen under 1998, över den motion som väckts med anledning av skrivelsen och över 14 motioner väckta under den allmänna motionstiden hösten 1998, i de delar de berör respektive utskotts beredningsområde.

Utskottet yttrar sig i det följande över valda delar av avsnitt 6 Tillväxt och sysselsättning och 12.5 Jämställdhet mellan kvinnor och män. Därutöver tas det upp en viss fråga om prioriteringar inför det svenska ordförandeskapet i EU under första halvåret år 2001. Utskottet yttrar sig härvid över motionerna

1998/99:U505 yrkande 6 delvis,

1998/99:U506 yrkandena 8, 11 och 12 och

1998/99:U509 yrkande 2.

Sysselsättningspolitiken

Skrivelsen

Europeiska rådets extra toppmöte om sysselsättning i Luxemburg den 20–21 november 1997 uppdrog åt kommissionen att vart tredje år presentera en rapport om sysselsättningsutvecklingen i EU. I oktober 1998 presenterade kommissionen en första rapport, vilken analyserar faktorer på utbuds- och efterfrågesidan i ekonomin. I rapporten lyftes särskilt tillväxtpotentialen i tjänstesektorn fram. Sverige välkomnade kommissionens rapport mot bakgrund av att en hög sysselsättning bidrar till högre tillväxt, ökad välfärd, en jämnare fördelning av inkomsterna och ett mer jämställt samhälle.

Europeiska rådet beslutade i december 1998 om nya riktlinjer för sysselsättningspolitiken för år 1999. I förhållande till riktlinjerna år 1998 stärks rekommendationerna vad gäller reformer av skatte- och bidragssystem, tillgång till livslångt lärande, åtgärder mot diskriminering av svaga grupper, undanröjande av hinder för sysselsättning i tjänstesektorn samt åtgärder för ökad jämställdhet. Sverige har verkat för att riktlinjerna konsolideras och förankras i medlemsstaterna och hos arbetsmarknadens parter. Kommissionens förslag till riktlinjer och de slutligt antagna rekommendationerna ligger väl i linje med denna ståndpunkt. Sverige anser att riktlinjerna för sysselsätt-

Motioner

Vänsterpartiet anser i motion U506 att det inte går att diskutera sysselsättningspolitik frikopplat från den ekonomiska politiken. EMU, konvergenskrav och stabilitetspakt sätter snäva ramar för möjligheterna att bekämpa arbetslösheten framgångsrikt. Enligt *Vänsterpartiet* behövs det ett internationellt samarbete för att verksamt kunna bekämpa arbetslösheten. Det krävs dock en helt annan politik med en helt annan inriktning än den som förs i dag. Om de dogmatiska reglerna för EMU bryts upp skulle det finnas utrymme för mellanstatliga lösningar som skulle kunna ge betydande tillväxt- och sysselsättningseffekter (yrk. 8).

Kristdemokraterna anser i motion U509 att regeringen visat ovilja att följa europeiska rekommendationer i kampen för sysselsättningen, framför allt då det gäller att ändra de stela strukturerna på arbetsmarknaden. Toppmötet i Luxemburg 1997 resulterade bl.a. i en uppmaning att sänka arbetsgivaravgifter för att stimulera sysselsättningen "när så är möjligt". Den svenska regeringen medverkade till att få igenom detta förbehåll, som den sedan använt för att inte följa rekommendationen (yrk. 2).

Utskottets ställningstagande

Den låga sysselsättningsgraden och den höga arbetslösheten är alltså ett av EU:s och de enskilda medlemsländernas största problem. Utskottet välkomnar därför det fördjupade samarbetet kring sysselsättningsfrågor som utvecklats under senare år. En samordning mellan den ekonomiska politiken och sysselsättningspolitiken i högre grad än i dag är eftersträfvansvärd. Liksom regeringen anser utskottet att Sverige bör verka för att samarbetet om sysselsättningspolitiken och formerna för det ges samma vikt som på det ekonomiska området. Det bör dock slås fast att politiken på sysselsättningsområdet i första hand bör föras på det nationella planet.

Utskottet delar inte *Vänsterpartiets* uppfattning att den monetära politiken och konvergenskraven skulle motverka möjligheterna att bekämpa arbetslösheten. Såväl regering som riksdag har i flera sammanhang framhållit att sunda offentliga finanser och prisstabilitet är en förutsättning för en god samhällsekonomisk utveckling och hög sysselsättning. Utskottet anser därför att motion U506 yrkande 8 (v) bör avstyrkas.

Kristdemokraterna anser inte att regeringen följer rekommendationerna i EU om sysselsättningspolitiken och hänvisar i sin motion till en av riktlinjerna vars syfte är att utveckla företagandets. Enligt riktlinjen (nr 14) skall medlemsländerna bl.a. vid behov och med hänsyn till den befintliga nivån fastställa ett mål för en gradvis minskning av den totala skattebördan och, där så är lämpligt, ett mål för gradvis minskning av skattetrycket på arbete och lönebikostnader, särskilt för relativt okvalificerad och lågavlönad arbetskraft,

utan att ifrågasätta saneringen av de offentliga finanserna och den finansiella jämvikten i de sociala trygghetssystemen.

Samarbetet på sysselsättningsområdet inom EU har, alltsedan de s.k. Es-senpunkterna lades fast år 1994, utvecklats i en ur svensk synvinkel positiv riktning. I riktlinjerna för år 1999 betonas mer än tidigare vikten av satsningar på utbildning och kompetensutveckling framför passivt kontantstöd, något som även den svenska politiken på området alltmer inriktats på under senare år. Vidare poängteras främjande av lika möjligheter för kvinnor och män, stöd till äldre arbetstagare och främjande av social integration. Även detta ligger i linje med svensk arbetsmarknadspolitik. Åtgärder som innebär skattesänkningar har, liksom föregående år, gjorts beroende av det ekonomiska utrymmet för sådana.

Regeringens politik för ökad sysselsättning och minskad arbetslöshet bygger enligt vad som sägs i 1999 års ekonomiska vårproposition (prop. 1998/99:100) på fem grundstenar. De offentliga finanserna skall vara sunda och priserna stabila. Lönebildningen bör fungera bättre för att arbetslösheten skall kunna halveras. Huvuddelen av sysselsättningsökningen de kommande åren bör ske i den privata sektorn. I den offentliga sektorn skall verksamheter prioriteras framför transfereringar. Skolan, vården och omsorgen utgör kärnan i välfärden. Arbetslösheten skall minskas huvudsakligen genom att fler människor får arbete eller utbildning som ger ökade möjligheter till arbete. Utskottet anser att denna politik ligger väl i linje med EU:s sysselsättningsriktlinjer. Synen på hur riktlinjerna skall omsättas i nationell politik bestäms i grunden av synen på den ekonomiska politiken i stort. Utskottet kan inte dela motionärernas uppfattning att regeringen inte följt de europeiska rekommendationerna.

Utskottet vill i detta sammanhang nämna några konkreta åtgärder som vidtagits för ökad sysselsättning och minskad arbetslöshet under senare tid. Från och med 1998 har införts en rätt för arbetstagare till ledighet från anställning för att bedriva näringsverksamhet (prop. 1997/98:27, bet. 1997/98:AU4). Syftet med lagen var att stödja företagande genom att underlätta för arbetstagare att starta och bedriva näringsverksamhet. En ny anställningsform infördes genom en ändring i anställningsskyddslagen som trädde i kraft den 1 januari 1997 – överenskommen visstidsanställning. Syftet var att underlätta nyanställningar (prop. 1996/97:16, bet. 1996/97:AU4). Inom Näringsdepartementet har den s.k. SimpLex-gruppen inrättats. Gruppen har till uppgift att identifiera områden med behov av regelförenklingar, granska förslag och utredningar ur ett småföretagsperspektiv, utveckla arbetsmetoder för analys av regelkonsekvenser m.m. En arbetsgrupp bestående av företrädare för Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet har också tillsatts med uppgift att överväga förenklingar i regelverk som framför allt kommer de mindre företagen till godo.

I 1999 års ekonomiska vårproposition har regeringen föreslagit en rad åtgärder för att få en mer effektiv matchning mellan arbetssökande och lediga platser och för att undvika att inflationsdrivande flaskhalsar uppstår. Arbetsmarknadspolitikerna skall, enligt regeringen, bl.a. inriktas på att underlätta en effektiv platsförmedling.

Som ett sätt att höja utbildningsnivån hos befolkningen har regeringen initierat det s.k. Kunskapslyftet som bedrivs från hösten 1997. Kunskapslyftet är en femårig satsning med inriktning främst mot arbetslösa, som helt eller delvis saknar treårig gymnasial utbildning. För att möta den ökade efterfrågan på yrkesutbildning inom IT-området har ett nationellt program för IT-utbildning, SwIT, införts inom ramen för arbetsmarknadsutbildningen (yttr. 1997/98:AU3y). Målgruppen är främst arbetslösa. Tre olika grupper prioriteras av utbildningssökandena, nämligen kvinnor, invandrare och arbetshandikappade.

Vad gäller skattepolitiken anser utskottet att den bör spela en aktiv roll i arbetet för att öka sysselsättningen och utskottet ser positivt på att det i riktlinjerna betonats att skatte- och bidragssystemen bör utformas på ett sätt som gör det lönsamt att arbeta. Upplysningsvis kan utskottet i detta sammanhang också nämna att regeringen i nämnda vårproposition föreslagit att ett stöd för arbetsgivare som anställer arbetslösa med lång inskrivningstid införs. Stödet skall enligt förslaget ges genom kreditering av arbetsgivarens skattekonto. Arbetsmarknadsutskottet har ännu inte yttrat sig till finansutskottet över förslaget.

Med det anförda förordar utskottet sammanfattningsvis att motion U509 yrkande 2 (kd) avstyrks.

Jämställdhet mellan kvinnor och män

Skrivelsen

Jämställdhet mellan kvinnor och män är en av fyra prioriterade frågor som Sverige framför allt skall driva aktivt inom EU. Sverige skall med sina erfarenheter försöka sätta jämställdheten högt på den europeiska dagordningen.

I skrivelsen lämnas en översiktlig redogörelse för vad som förevarit på jämställdhetsområdet i EU. Bland annat framhålls det att Europeiska rådet vid toppmötet i Cardiff uttalade att jämställdhetsperspektivet skall integreras i alla politiska riktlinjer för sysselsättningen (s.k. mainstreaming). I slutsatserna från toppmötet i Wien i december 1998 uttalade Europeiska rådet bl.a. att medlemsstaterna när de ser över sina nationella handlingsplaner för sysselsättningen bör ägna särskild uppmärksamhet åt att göra påtagliga framsteg med att främja lika möjligheter för kvinnor och män, i synnerhet genom s.k. benchmarking och en strategi för mainstreaming av jämställdhetsaspekterna. Enligt regeringen har Sverige bidragit aktivt till utvecklingen av jämställdhetsfrågorna inom EU-samarbetet.

Motioner

Vänsterpartiet anför i motion U506 att EU:s politik med åtstramning och nedbantad välfärd slår hårt mot kvinnorna. I de flesta EU-länder är arbetslösheten hög bland kvinnor. Många kvinnor arbetar också under otrygga villkor och löneskillnaderna mellan kvinnor och män är ännu större än i Sverige. Inom EU yrkesarbetar endast cirka 50 % av kvinnorna. I flera länder förs en politik som innebär nedskärningar i offentlig sektor, vilket i dag, med den

könsstruktur som föreligger på arbetsmarknaden, medför försämrade sysselsättningsmöjligheter för kvinnor. Sverige bör verka för att EU:s organ ger rekommendationer till EU:s medlemsländer om alla kvinnors rätt till arbete samt verka för en nedbrytning av arbetsmarknadens könsstruktur (yrk. 11). Sverige bör också verka för en jämn fördelning mellan könen i de olika institutionerna och de beslutsfattande organen inom EU (yrk. 12).

Utskottets ställningstagande

Nyligen presenterade kommissionen en årsrapport – Lika möjligheter för kvinnor och män i Europeiska unionen 1998. Av rapporten framgår bl.a. följande. Kvinnorna utgör 80 % av de deltidsanställda och 13 % av de kvinnliga arbetstagarna var visstidsanställda. 80 % av de kvinnliga arbetstagarna i hela EU är koncentrerade till tjänstesektorn. Av rapporten framgår också att sysselsättningstalet för kvinnor är betydligt lägre än motsvarande tal för männen i samtliga medlemsländer. Utskottet ser förstärkningen av jämställdhetsperspektivet i 1999 års riktlinjer för sysselsättningspolitiken som ett viktigt steg mot ökad jämställdhet. Vid toppmötet i Cardiff i juni 1998 uttalade Europeiska rådet att jämställdhetsperspektivet skall integreras i alla politiska riktlinjer för sysselsättningen, något som Sverige aktivt verkat för. Utskottet kan hålla med Vänsterpartiet om att Sverige i det fortsatta EU-samarbetet ytterligare bör verka för en sysselsättningspolitik som ger kvinnor bättre möjlighet till förvärvsarbete. Något tillkännagivande om detta är dock inte behövligt. Utskottet föreslår att motion U506 yrkande 11 (v) avstyrks.

Vad beträffar kvinnorepresentationen i EU:s institutioner framgår följande av nyss nämnda rapport. Andelen kvinnliga ledamöter i Europaparlamentet uppgick 1998 till 26,7 %. 3 av 20 ordförande för ständiga utskott är kvinnor. Vid tidpunkten för rapporten hade kommissionen 5 kvinnliga av totalt 20 ledamöter. Vid Europeiska gemenskapens domstol var samtliga domare och generaladvokater män. Förstainstansrätten har 2 kvinnliga domare. Domstolen består av 15 ledamöter. Vid revisionsrätten är samtliga ledamöter män.

Utskottet kan även hänvisa till en förteckning som gjorts inom Utrikesdepartementet över svenskar i EU-institutioner och organ. Förteckningen är daterad den 23 mars 1999. Av förteckningen framgår att 3 av 8 svenska toptjänstemän (kommissionsledamöter, domare, generaldirektörer etc.) är kvinnor. 5 av 12 direktörer är kvinnor liksom 10 av 23 avdelningschefer. Motsvarande siffror bland seniorhandläggare och handläggare är 15 av 45 respektive 51 av 124. Däremot är det fler kvinnor än män bland handläggare, sekreterarna och bland tolkar/översättare. Fördelningen mellan könen av högre tjänster och tjänster på mellannivå är inte jämn, och detta gäller även svenska tjänstemän och politiker.

Av nämnda rapport från kommissionen framgår också att det i en ny rådsförordning har införts nya klausuler om mål för rekrytering och befordran till högre tjänster. Utskottet delar Vänsterpartiets uppfattning att Sverige bör verka för en jämn fördelning mellan könen i de olika EU-institutionerna. I detta sammanhang kan nämnas att utskottet för kvinnors rättigheter i Europaparlamentet nyligen arrangerade en rundabordskonferens som behandlade frågor om främjande av en jämnare könsfördelning i beslutsfattandet. Vidare

har ett interparlamentariskt organ bestående av jämställdhetsutskotten i medlemsstaternas parlament möten några gånger om året. I dessa sammanhang har ledamöter i arbetsmarknadsutskottet deltagit. Sverige, som på flera områden har kommit längre i jämställdhetshänseende än många andra EU-länder, kan även på detta sätt bidra med sina erfarenheter. Något tillkännagivande är dock inte erforderligt enligt utskottets mening. Motion U506 yrkande 12 (v) bör avstyrkas.

Sverige som ordförandeland

Motion

Centerpartiet tar i motion U505 upp frågor som partiet anser bör prioriteras under den tid då Sverige är ordförandeland i EU. Bland de prioriterade områdena nämns i motionen full sysselsättning och jämställdhet (yrk. 6 delvis).

Utskottets ställningstagande

Enligt vad regeringen anför i skrivelsen är ordförandelandets viktigaste uppgift att föra EU:s gemensamma dagordning framåt. Utrymmet för att lyfta fram svenska profilfrågor är enligt regeringen begränsat. Utskottet har förståelse för detta.

Sverige har sedan länge verkat för ökad tyngd åt sysselsättnings- och jämställdhetsfrågorna i EU-samarbetet. Enligt vad utskottet inhämtat från Regeringskansliet kommer dessa frågor fortfarande att vara prioriterade av Sverige såväl under ordförandeskapet det första halvåret 2001 som under tiden fram till dess. Inom Näringsdepartementet pågår för närvarande arbete med att identifiera frågor som kommer att tas upp vid rådsmöten under ordförandeskapet. Det beräknas vara klart i ett första skede i juni i år. Arbetet beräknas dock pågå kontinuerligt fram till ordförandeskapets inträde. Utskottet delar Centerpartiets uppfattning om att sysselsättning och jämställdhet är frågor som även fortsättningsvis bör vara prioriterade av Sverige. Det är därför glädjande att regeringen också verkar för detta. Något tillkännagivande är inte nödvändigt. Motion U505 i berörd del bör avstyrkas.

Stockholm den 22 april 1999

På arbetsmarknadsutskottets vägnar

Johnny Ahlqvist

I beslutet har deltagit: Johnny Ahlqvist (s), Hans Andersson (v), Mikael Odenberg (m), Björn Kaaling (s), Martin Nilsson (s), Laila Bjurling (s), Patrik Norinder (m), Sonja Fransson (s), Kristina Zakrisson (s), Camilla Sköld (v), Maria Larsson (kd), Christel Anderberg (m), Barbro Johansson (mp), Elver Jonsson (fp), Henrik Westman (m), Rosita Runegrund (kd) och Agne Hansson (c).

1 Sysselsättningspolitiken

Mikael Odenberg (m), Patrik Norinder (m), Christel Anderberg (m), Maria Larsson (kd), Elver Jonsson (fp), Henrik Westman (m), Rosita Runegrund (kd) och Agne Hansson (c) anser att utskottets ställningstagande under rubriken Sysselsättningspolitiken bort ha följande lydelse:

Den låga sysselsättningen och den höga arbetslösheten är ett av EU:s och medlemslänternas allvarigaste problem. Det är därför anmärkningsvärt att regeringen, som säger sig vara positiv till ett europeiskt samarbete om sysselsättningspolitiken, inte följer de rekommendationer som Europeiska rådet beslutat om på området.

Hösten 1994 rekommenderade stats- och regeringscheferna vid ett möte i Essen att koncentrera sina sysselsättningsfrämjande åtgärder till fem nyckelområden, de s.k. Essenpunkterna. Dessa fem områden var utbildningens roll för att stärka sysselsättningen, en sysselsättningsintensiv tillväxt, minskade indirekta arbetskraftskostnader, en effektivare arbetsmarknadspolitik och förstärkta insatser för utsatta grupper. Regeringen ansåg att de punkter som handlade om minskade indirekta lönekostnader och ökad arbetsmarknadspolitisk flexibilitet inte var tillämpliga på Sveriges situation. Enligt utskottet är det otillfredsställande att regeringens politik inte har förts i enlighet med innehållet i dessa punkter.

Vid Europeiska rådets möte i Luxemburg 1997 fattades beslut om nya riktlinjer för att stimulera sysselsättningen i EU. Bland annat rekommenderas medlemsstaterna att vidta åtgärder mot ungdomsarbetslösheten, att satsa på utbildning, att vidta åtgärder för ökad företagsamhet, inklusive främjande av vissa hushållstjänster, och att genomföra skattesänkningar på arbete. Utskottet konstaterar att regeringen inte heller har följt dessa rekommendationer, t.ex. vad gäller sänkta arbetsgivaravgifter och tillväxtbefrämjande åtgärder i form av regelförenklingar för företagen. För att stimulera företagande och tillkomsten av nya arbetstillfällen måste, enligt utskottet, sysselsättningspolitiken innefatta också sådana åtgärder.

Av det anförda följer att utskottet anser att motion U509 yrkande 2 bör tillstyrkas.

2 Sysselsättningspolitiken

Hans Andersson och Camilla Sköld (båda v) anser att utskottets ställningstagande under rubriken Sysselsättningspolitiken, andra stycket, bort ha följande lydelse:

Nästan 20 miljoner människor är öppet arbetslösa i EU i dag. En viktig orsak till den höga arbetslösheten är den ekonomiska politik som förts inom EU med skapandet av den gemensamma valutaunionen, EMU. I EMU har en odemokratiskt styrd centralbank som huvuduppgift att hålla inflation och prisökningar nere oavsett hur hög arbetslöshet det leder till. Konvergenskraven, dvs. krav på att medlemsländerna anpassar sin ekonomiska politik till varandra, medför att flera länder i praktiken tvingas till att minska sina of-

fentliga utgifter. Detta leder till nedskärningar i sjukvård, omsorg och skola, något som i sin tur drabbar kvinnor hårdast.

Enligt utskottet går det inte att föra en sysselsättningspolitik som är frikopplad från den ekonomiska politiken. Om de regler för EMU och stabilitetspakt som gäller i dag bryts upp skulle det finnas utrymme för mellanstatliga lösningar som skulle kunna ge betydande tillväxt- och sysselsättningseffekter i positiv riktning. Utskottet förordar därför att motion U506 yrkande 8 tillstyrks.

3 Sverige som ordförandeland

Agne Hansson (c) anser att utskottets ställningstagande i avsnittet Sverige som ordförandeland bort ha följande lydelse:

Den 1 januari 2001 övertar Sverige ordförandeskapet i Europeiska unionen. Utskottet anser att det är mycket viktigt att Sverige blir framgångsrikt som ordförandeland. Vår ställning som konstruktiv och aktiv kraft kommer då att prövas.

En av Sveriges huvuduppgifter som ordförandeland i EU bör enligt utskottet vara att verka för ett ekonomiskt och politiskt samarbete som inriktas på full sysselsättning. Liksom Centerpartiet ser utskottet med tillfredsställelse på det nya instrument för en samordnad sysselsättningsstrategi som lagts fast i Amsterdamfördraget. EU kan bidra till kampen mot arbetslösheten genom att komplettera medlemsstaternas insatser.

På jämställdhetens område har förutsättningar för ett konstruktivt samarbete förbättrats genom Amsterdamfördraget. Jämställdheten blir ett övergripande mål för unionens politik, principen om lika lön för likvärdigt arbete markeras starkare och varje medlemsstat kan behålla eller införa regler om positiv särbehandling av det underrepresenterade könet. Sverige bör som ordförande för EU ytterligare stärka samarbetet på detta område.

Utskottet förordar att detta ges regeringen till känna och att motion U505 yrkande 6 tillstyrks i berörda delar.

Till utrikesutskottet.....	1
Sysselsättningspolitiken	1
Skrivelsen.....	1
Motioner.....	2
Jämställdhet mellan kvinnor och män	4
Skrivelsen.....	4
Sverige som ordförandeland	6
Avvikande meningar.....	7
1 Sysselsättningspolitiken, (m, kd, c, fp)	7
2 Sysselsättningspolitiken, (v)	7
3 Sverige som ordförandeland, (c)	8